

Міністерство освіти і науки України
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Кафедра публічного управління, менеджменту та інклюзивної економіки

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ПІДГОТОВКИ, ЗАХИСТУ ТА
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ
ГАЗУЗІ ЗНАНЬ 05 СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 ЕКОНОМІКА

Кам'янець-Подільський – 2023

Методичні вказівки з підготовки, захисту та оцінювання кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 051 Економіка // Укл.: Мар'ян ТРПАК, Ірина ГУМЕНЮК, Олена БАЧИНСЬКА, Ярослав СУШАРНИК. Кам'янець-Подільський : НРЗВО «КПДІ», 2023. 60 с.

Укладачі:

Мар'ян ТРПАК, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія, ректор НРЗВО КПДІ

Ірина ГУМЕНЮК, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія, в.о. декана факультету економіки, управління та діджиталізації НРЗВО КПДІ

Олена БАЧИНСЬКА, кандидат економічних наук, викладач, в.о. завідувача кафедри публічного управління, менеджменту та інклюзивної економіки НРЗВО КПДІ

Ярослав СУШАРНИК, кандидат економічних наук, викладач кафедри публічного управління, менеджменту та інклюзивної економіки НРЗВО КПДІ

Рецензенти:

Микола МІСЮК, доктор економічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту бізнесу і фінансів ЗВО «Подільський державний університет»

Людмила ФАЙДЕН, в.о директора ТОВ «МТС-Агромаш»

Затверджено на засіданні кафедри публічного управління, менеджменту та інклюзивної економіки протокол №3 від 05 листопада 2023 р.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою факультету економіки, управління та діджиталізації Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» протокол №2 від 29.11.2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
МЕТА ЗАВДАННЯ ТА ЦІЛІ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	6
СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	8
НАУКОВИЙ КЕРІВНИК КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	14
ПРАВА Й ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	16
ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НАД КВАЛІФІКАЦІЙНИМ ДОСЛІДЖЕННЯМ	17
ФОРМАТУВАННЯ ТА СТИЛЬ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	24
ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРКИ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ НА ДОТРИМАННЯ НОРМ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	33
ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ (ПОПЕРЕДНЬОГО ТА ОСНОВНОГО) КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	35
ПОРУШЕННЯ ВИМОГ СТОСОВНО НАПИСАННЯ ЧИ ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	37
ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА МАГІСТЕРСЬКИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ	41
ДОДАТКИ	45

ВСТУП

Виконання і захист кваліфікаційної роботи здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівнів спеціальності 051 Економіка є завершальним етапом навчання і формою атестації у НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», метою якої є встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти загальних і спеціальних (фахових) компетентностей та досягнутих програмних результатів навчання вимогам відповідних стандартів вищої освіти.

Кваліфікаційна робота повинна відповідати встановленим вимогам і має бути виконана автором самостійно на основі опрацьованого найновішого теоретичного, нормативно-правового, статистичного і практичного матеріалу, містити власні розробки, висновки і пропозиції, бути належно структурованою та технічно оформленою. Кваліфікаційна робота не повинна містити академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Роботи, механічно переписані з літературних джерел, нормативних документів, неопрацьовані і неоформлені належним чином, а також виконані шляхом копіївання та дослівного використання тексту, ідей інших авторів без посилання на використані джерела (плагіат), до захисту не допускаються.

Тема кваліфікаційної роботи повинна бути актуальною та давати змогу адекватно використовувати як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, правомірність і доцільність застосування яких повинне бути всебічно обґрунтоване у кожному конкретному випадку.

На підставі аналізу змісту виконаної кваліфікаційної роботи і захисту її основних положень атестаційна комісія (далі - АК) оцінює рівень теоретичної і практичної підготовки випускника та приймає рішення про присвоєння здобувачеві кваліфікації за відповідним ступенем вищої освіти.

Методичні рекомендації розроблені у відповідності до вимог галузевої компоненти стандартів вищої освіти з підготовки фахівців освітнього рівня «Магістр» спеціальності 051 «Економіка», призначені для надання допомоги

студентам у виконанні кваліфікаційної роботи згідно з основними вимоги, які ставляться до змісту та оформлення кваліфікаційної роботи магістра, організації її виконання, порядку захисту та оцінювання.

Кваліфікаційною роботою мають право керувати кваліфіковані науково-педагогічні працівники (далі - НПП) з досвідом наукової та практичної професійної діяльності. Завідувач кафедри, на якій реалізується відповідна освітня програма, організовує і контролює процес підготовки та захисту кваліфікаційних робіт. Гаранти освітніх програм щорічно коригують тематику кваліфікаційних робіт з урахуванням сучасних викликів, розвитку науки, сфери фахової діяльності, потреб регіону і замовників практичних розробок, набутого на кафедрах досвіду, побажань стейкхолдерів і рекомендацій АК.

Відповідно до вимог стандартів вищої освіти, усі кваліфікаційні роботи оприлюднюються в репозитарії НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут».

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Відповідно до стандартів вищої освіти та згідно з навчальними планами підготовки фахівців за відповідними освітніми програмами, кваліфікаційна робота – один із видів атестації здобувачів освітнього ступеня «магістр». Через підготовку і захист кваліфікаційної роботи студент підтверджує рівень власної кваліфікації, уміння здійснювати науковий пошук і самостійно вирішувати наукові та практичні проблеми.

Кваліфікаційна робота здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» - це самостійне та завершене наукове дослідження, у якому на базі вивчених професійно-орієнтованих дисциплін і виконаних студентом практичних робіт за фаховим спрямуванням мають бути сформульовані та обґрунтовані наукові положення з елементами новітніх знань (наукової новизни), що характеризують внутрішню єдність одержаних результатів, зроблених висновків і розроблених рекомендацій, які висуваються до практичного впровадження та публічного захисту і свідчать про можливість виконувати конкретні інноваційні управлінські, науково-теоретичні та прикладні завдання з урахуванням специфіки різних галузей науки та сфер професійної діяльності за профілем підготовки здобувача освітнього ступеня «магістр». У кваліфікаційній роботі має бути розв'язана складна задача у відповідній сфері, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій.

Метою кваліфікаційної роботи є систематизація, узагальнення, закріплення та розширення теоретичних знань, їхнє ефективне застосування для виконання науково-прикладного завдання шляхом поглибленого, комплексного опанування обраної теми та методів самостійного дослідження, демонстрації вмінь логічного і послідовного викладу дослідницького матеріалу, а також навичок практичного застосування теоретичних знань для виконання завдань відповідно до вимог освітніх програм із певної галузі знань, спеціальності.

Для досягнення мети у роботі виконуються такі завдання:

- опрацювання, систематизація, узагальнення та поглиблення теоретичних знань у контексті вирішення певних завдань;
- формулювання конкретної прикладної проблеми, що не знайшла достатнього висвітлення у наукових джерелах і потребує інноваційних підходів до розроблення комплексу взаємопов'язаних пропозицій для її вирішення;
- наукове обґрунтування інструментарію (методів, прийомів і засобів) вирішення визначеної проблеми;
- моделювання внутрішніх і зовнішніх зв'язків між явищами та процесами, що є суттєвими для виконання конкретного науково-прикладного завдання;
- формування вмотивованих і виважених висновків, рекомендацій і пропозицій на основі результатів наукових досліджень.

Основними цілями написання кваліфікаційної роботи є:

- **Розширення та поглиблення знань з обраної теми дослідження.** Кваліфікаційна робота дає можливість здобувачу вищої освіти розширити знання в обраній ним темі, зокрема, і на основі вже засвоєних теоретичних знань у ЗВО. Перш за все, це дозволить здобувачу сформулювати чітке уявлення про обрану тему та основні вектори дослідження. У процесі написання кваліфікаційної роботи здобувач удосконалив наявні знання щодо теоретичних засад тематики дослідження, відточить уміння проводити аналіз релевантної літератури та визначення проблемних питань, які планує вирішити у ході своєї роботи. Основною метою є поглиблення розуміння теми, формулювання гіпотези та встановлення основних принципів і підходів для вирішення питань, що вивчаються. Це дозволить здобувачу визначити контекст свого дослідження, чітко сформулювати об'єкт і предмет, а також розкрити наукову значущість обраної теми.
- **Розвиток дослідницьких навичок.** Написання кваліфікаційної роботи передбачає розвиток навичок у проведенні наукових досліджень. У процесі написання кваліфікаційної роботи здобувач зобов'язаний поглибити знання з методології дослідження, систематизувати та аналізувати актуальні літературні

джерела та статистичні дані, аргументовано вибирати та застосовувати методи дослідження. Окрім того, здобувач розвиває навички самоорганізації, самостійності прийняття рішень, критичного мислення та систематизації отриманих даних. Проведення ґрунтовного дослідження дозволить йому детально опанувати вибрану тематику, використавши методи наукового аналізу, розвинути навички креативного та аналітичного мислення, що стане основою для майбутнього успішного наукового та професійного розвитку.

- **Формування критичного мислення та навичок аналізу.** Важливою ціллю написання кваліфікаційної роботи є розвиток у здобувачів навичок об'єктивного оцінювання і критичного аналізу інформації. У процесі написання роботи здобувач вчиться критично сприймати різноманітні погляди, теорії та дані, що стосуються обраної теми дослідження. Важливим є також розвиток вміння аргументовано висловлювати свої думки, розрізняти факти від припущень та фейків, а також розуміти взаємозв'язок між різними аспектами дослідження. Написання кваліфікаційної роботи є важливим етапом у розвитку критичного мислення здобувача, оскільки він вивчає, аналізує та оцінює наукову інформацію, опираючись на здобуті знання та власну логіку. Ця навичка є важливою як для академічного, так і для професійного успіху фахівця у майбутньому.

- **Розвиток практичних навичок.** Не менш важливою ціллю є розвиток навичок застосування теоретичних знань у практичних сценаріях вирішення поставлених завдань відповідно до теми дослідження. Вагомою частиною цього процесу є робота з фаховою літературою, використання джерел інформації, аналіз конкретних ситуацій та формулювання практичних рекомендацій, чи розроблення проєкту, вироблення рішень. Через написання кваліфікаційної роботи здобувач отримує можливість удосконалити свої навички роботи з даними, вирішувати завдання, що виникають під час дослідження і вивчає можливості їх практичного застосування. Це дозволить йому стати більш кваліфікованим фахівцем, готовим до вирішення реальних завдань в обраній сфері.

- **Розвиток навичок академічного письма та публічних виступів.**

Написання кваліфікаційної роботи передбачає оволодіння навичками письмового викладу матеріалу та здатності аргументовано і конкретно висловлювати власні думки і результати досліджень. У процесі дослідження здобувач вчиться структурувати свої думки, аргументувати твердження, систематизувати отриману інформацію. Таким чином, він не лише удосконалює вміння стосовно наукового письма, а й опановує норми оформлення наукових текстів, коректного цитування та використання літературних джерел. Важливою навичкою є підготовка до публічного виступу і представлення результатів наукового дослідження, що сприяє розвитку студентської комунікаційної компетентності та підготовці до професійної взаємодії у зовнішньому середовищі.

- **Засвоєння етичних стандартів та принципів доброчесності.**

Важливим у ході написання кваліфікаційної роботи є розуміння та дотримання високих етичних стандартів та принципів доброчесності. Головною ціллю є дотримання найвищих норм і стандартів дослідницької етики, що дозволяє здобувачеві розвивати власний етичний кодекс, формувати навички доброчесності та приймати науково обґрунтовані рішення у процесі дослідження. Такий підхід сприяє високій моральній та етичній грамотності майбутнього фахівця, його готовності керуватись питаннями справедливості, суспільної відповідальності та професійної етики у майбутній кар'єрі.

СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Орієнтовна структура кваліфікаційної роботи:

- титульний аркуш;
- завдання на виконання кваліфікаційної роботи;
- відгук наукового керівника;
- зовнішня рецензія (за наявності), внутрішня рецензія (із суміжної кафедри);
- анотація;
- зміст;
- перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності);
- вступ;
- розділи основної частини;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

Титульний аркуш кваліфікаційної роботи містить (додаток В):

- найменування міністерства, якому підпорядкований заклад вищої освіти;
- назву закладу вищої освіти, факультету (інституту) та кафедри, де виконано кваліфікаційну роботу;
- прізвище, ім'я, по батькові здобувача освітнього ступеня;
- тему кваліфікаційної роботи;
- шифр і найменування спеціальності та назву освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми;
- освітній ступінь;
- шифр групи, прізвище, ініціали та підпис здобувача;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали і підпис наукового

керівника, а також консультанта (за наявності);

- відмітку про допуск до захисту, дата, прізвище, ініціали та підпис завідувача кафедри, на якій реалізується освітня програма;
- місто, рік.

Зміст подають на початку роботи. У ньому вказують назви складників роботи, послідовно наводять вступ, назви всіх розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів (якщо вони мають окремі заголовки), висновки, додатки і номери сторінок, на яких починається матеріал відповідних структурних складових роботи.

Анотацію пишуть українською й англійською мовами. Вона містить відомості про автора, назву кваліфікаційної роботи, освітній ступінь і спеціальність, за якими вона виконується, місце та рік захисту, стислий виклад змісту та результатів дослідження (додаток Д).

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів. Усі використані в роботі малопоширені умовні позначення, символи, одиниці, скорочення і терміни пояснюють у переліку, розміщеному безпосередньо після змісту, починаючи з нової сторінки. Незважаючи на наявність списку, за першої появи цих елементів у тексті роботи наводять їхнє розшифрування у круглих дужках.

Перелік друкують у дві колонки, у яких ліворуч за абеткою наводять, наприклад, скорочення, праворуч - їхнє детальне розшифрування (додаток Н). Якщо у роботі спеціальні терміни, скорочення символи, позначення тощо повторюються менше ніж три рази, указаний перелік не складають, а їхнє розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

Вступ до кваліфікаційної роботи – невід’ємна частина роботи, у якій стисло дають власну оцінку сучасного стану аналізованої проблеми, указуючи на практично виконані/невиконані завдання, наукові підходи, що вже застосовуються у цій сфері наукових розвідок, напрацювання провідних учених і фахівців, світові тенденції та інноваційний зарубіжний досвід стосовно виконання поставлених завдань, обґрунтування доцільності здійснення такого

наукового дослідження. У вступі формулюють актуальність вибраної теми, мету і завдання дослідження, об'єкт та предмет дослідження, вибрані методи, практичну значимість отриманих результатів, зазначають інформацію про апробацію результатів роботи, власні публікації. Орієнтовний обсяг вступу 3-4 сторінки друкованого тексту.

Основна частина роботи – це її головна складова, що містить виклад сучасних відомостей і уявлень про об'єкт (предмет) дослідження або опис розробок (напрацювань), які є необхідними та достатніми для розкриття змісту проведених наукових пошуків й отриманих результатів (опис методології дослідження, характеристик і/або властивостей об'єкта (предмета) дослідження, основних принципових рішень і механізмів, що забезпечують їхню реалізацію та забезпечують комплексне виконання поставлених перед дослідником завдань). Основна частина складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. У розділах детально розглядають методику, інструментарій і техніку дослідження, узагальнюють результати.

Зміст розділів основної частини повинен точно відповідати темі роботи, її меті та завданням. Основна частина повинна містити три розділи. Кафедри, що відповідальні за реалізацію освітньої програми, можуть конкретизувати вимоги до обсягу та структури основної частини кваліфікаційної роботи, враховуючи особливості наукових досліджень у конкретній галузі (сфері) наукової або професійної діяльності (наприклад, у сфері технічних, економічних наук, дизайну чи журналістики).

Висновки до кваліфікаційної роботи загалом розміщують безпосередньо після її основної частини, починаючи з нової сторінки. У них наводять отримані особисто автором основні наукові і практичні результати, що розкривають ступінь досягнення мети та виконання завдань кваліфікаційної роботи, їхню науково-теоретичну цінність і прикладну значущість, відображають позитивні та негативні сторони запропонованих рішень і розробок, порівнюють їх із попередніми науковими здобутками, рішеннями (розробками), формулюють рекомендації щодо наукового і практичного

використання одержаних результатів. Для кращого сприйняття текст висновків доцільно поділити на пункти і розміщувати в певній логічній послідовності (спочатку теоретичні результати, а потім результати практичного характеру). Висновки повинні займати приблизно 2-5 сторінок друкованого тексту.

Список використаних джерел містить перелік джерел, із яких у роботі використано ті чи інші матеріали та на які обов'язково мають бути посилання у тексті. Цей перелік починають із нової сторінки, подаючи бібліографічні описи в порядку, за яким їх уперше згадують у тексті, або в алфавітному порядку з їхньою наскрізною нумерацією. Бібліографічні описи посилань у переліку наводять відповідно до чинних стандартів (Додаток Г).

Додатки повинні містити матеріал, що:

а) є необхідним для повного висвітлення проблематики дослідження, але його введення до основної частини кваліфікаційної роботи може зумовити її перевантаження інформацією, що безпосередньо не стосується обраної теми, а також порушити впорядкованість та логічність викладу тексту згаданої роботи;

б) не може бути послідовно розміщений в основній частині кваліфікаційної роботи через надмірний обсяг або способи відтворення, що призведе до порушення встановлених вимог стосовно її загального обсягу;

в) підтверджує апробацію та впровадження результатів досліджень.

Таким чином, у додатках доцільно розміщувати допоміжні ілюстрації або таблиці, а також матеріали, які через великий обсяг, специфіку викладення чи форму подання не можуть бути включені до основної частини роботи (оригінали фотографій, проміжні математичні доведення, формули, розрахунки, інструкції, методики, схеми, опис комп'ютерних програм, первинні документи або їхні копії тощо).

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Науковими керівниками кваліфікаційної роботи можуть бути викладачі з науковими ступенями та вченими званнями, які здійснюють наукові дослідження, що відповідають специфіці та змісту освітньої програми.

Науковий керівник кваліфікаційної роботи призначається на засіданні кафедри, де реалізується освітня програма, відповідно до навчального навантаження, наукових інтересів НПП з урахуванням побажань здобувачів, які мають право на вибір наукового керівника. Список потенційних наукових керівників кваліфікаційних робіт погоджується з гарантом освітньої програми.

Науковий керівник кваліфікаційної роботи:

- здійснює наукове керівництво підготовкою роботи;
- формує разом із здобувачем завдання для її виконання;
- погоджує план кваліфікаційної роботи і, за потреби, його коригування, а також погоджує об'єкт і предмет дослідження;
- рекомендує необхідну основну літературу, довідкові та інші матеріали;
- контролює дотримання студентом календарного графіку виконання кваліфікаційної роботи. Інформує на засіданні кафедри про хід виконання студентом календарного графіку;
- аналізує та фахово рецензує структурні частини кваліфікаційної роботи;
- систематично консультиє здобувачів (очно, відповідно до затвердженого графіку консультацій, чи за допомогою електронних засобів зв'язку) стосовно змісту та процедури написання кваліфікаційної роботи, дотримання принципів академічної доброчесності та дослідницької етики;
- за потреби спільно зі студентом вносить пропозиції стосовно коригування теми кваліфікаційної роботи. Зміни у формулюванні назви роботи аргументуються письмовою заявою студента, погоджуються з науковим керівником та гарантом освітньої програми (віза на заяві) і передбачають внесення змін до наказу за письмовим поданням завідувача кафедри (витяг із

протоколу засідання кафедри) не пізніше, ніж за три місяці до захисту;

- дає письмовий відгук на виконану кваліфікаційну роботу;
- бере участь у попередньому захисті та публічному захисті кваліфікаційної роботи.

Зміни керівників кваліфікаційних робіт оформляються наказом по інституті за письмовим клопотанням завідувача кафедри, де реалізується освітня програма, у випадку виникнення такої потреби.

ПРАВА Й ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Здобувач вищої освіти має право:

- обирати тему кваліфікаційного дослідження з переліку запропонованих тем на кафедрі чи пропонувати свою з необхідним обґрунтуванням її розробки (ураховуючи сфери наукових інтересів професорсько-викладацького колективу кафедри);
- змінювати тему та/або наукового керівника, написавши заяву, за умови поважної причини;
- отримувати консультативну допомогу керівника щодо кваліфікаційного дослідження;
- ознайомитися із висновком наукового керівника та рецензією на виконане кваліфікаційне дослідження.

Здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- відвідувати загальні консультації, інструктажі щодо написання кваліфікаційного дослідження;
- дотримуватися календарного плану виконання кваліфікаційної роботи;
- виконати й оформити кваліфікаційну роботу згідно із встановленими у ЗВО вимогами;
- дотримуватись чинного законодавства щодо збереження авторського права;
- нести відповідальність за якість підготовленої кваліфікаційної роботи, вірогідність отриманих даних;
- своєчасно подавати для опрацювання (згідно з графіком) науковому керівнику розділи кваліфікаційного дослідження;
- враховувати рекомендації наукового керівника та дотримуватись норм академічної доброчесності;
- надіслати на електронну скриньку кафедри завершене кваліфікаційне дослідження для його перевірки на наявність запозичень;

- згідно з календарним графіком подати на кафедру зброшуровану кваліфікаційну роботу, підготувати доповідь і презентацію на захист;
- пройти процедуру попереднього захисту та захисту кваліфікаційного дослідження.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НАД КВАЛІФІКАЦІЙНИМ ДОСЛІДЖЕННЯМ

1. Вибір теми кваліфікаційної роботи

Підготовку до написання кваліфікаційної роботи починають із вибору теми. Своєчасний та обґрунтований вибір теми кваліфікаційної роботи значною мірою визначає процес подальшої ефективної діяльності.

Здобувач самостійно вибирає будь-яку із запропонованою кафедрою, де реалізується освітня програма, переліку тем досліджень відповідної професійної проблематики. При цьому доцільно враховувати актуальність й обізнаність студента з темою, майбутній фах і рівень підготовки здобувача; наявність у нього достатньої науково-теоретичної та інформаційно-фактологічної бази; можливість отримання практичного результату, ефективного для різноманітних галузей науки; власні уподобання, наукові інтереси тощо.

При виборі теми дослідження потрібно уникати ситуації, у якій вони б повторювались для двох чи більше виконавців. За бажанням студент може запропонувати власну тему кваліфікаційної роботи. Вибираючи тему наукової роботи, варто мати на увазі, що дослідження за комплексними (абстрактними) темами часто бувають поверхневими та недостатньо самостійними. Натомість вузькоспеціалізовану тему опрацьовують детальніше та ґрунтовніше.

Важливим чинником вдалого вибору теми для здобувача є глибоке усвідомлення проблеми дослідження, її осмислення й обґрунтування. При цьому потрібно виокремлювати три етапи у виборі проблеми: її формулювання та окреслення очікуваного результату; детальна структуризація проблеми, тобто виокремлення у межах теми підтем і дослідницьких питань; визначення

актуальності, значущості проблеми для науки та практики.

Від того, наскільки правильною буде постановка проблеми, значною мірою залежить її розв'язання і, відповідно, результат виконання кваліфікаційної роботи. Важливою передумовою отримання підсумків є правильне формулювання проблеми з визначенням її актуальності, ступеня розробленості, наявності наукових, нормативно-правових та інформаційно-фактологічних джерел.

Визначившись із темою кваліфікаційної роботи, здобувач подає на ім'я декана факультету, де реалізується освітня програма, заяву, у якій вказує: обрану тему для дослідження; коротке обґрунтування вибору теми; побажання щодо призначення наукового керівника («науковим керівником прошу призначити ...»») (додаток А).

Завідувач кафедри, у свою чергу, відповідно до поданих заяв розподіляє теми і їхніх виконавців за науковими керівниками, ураховуючи побажання студентів про призначення керівника, фах і наукові інтереси професорсько - викладацького складу відповідної кафедри. Після цього виконавці кваліфікаційних робіт уточнюють та узгоджують із науковими керівниками остаточний варіант теми роботи, план дослідження та їхнє обґрунтування. Підготовлені належним чином матеріали подають на кафедру для обговорення й погодження. Після усунення зауважень тему і план роботи затверджують на засіданні кафедри, а керівник дає здобувачеві завдання за встановленою формою. У завданні наводять перелік етапів і послідовність виконання дослідження із зазначенням термінів подання матеріалів науковому керівникові. Кожен виконавець кваліфікаційної роботи зобов'язаний чітко дотримуватися поетапного графіку її виконання згідно з отриманим завданням (додаток Б).

Наступним етапом після затвердження теми та плану кваліфікаційної роботи є добір необхідних джерел інформації для її написання.

2. Підбір інформаційного матеріалу

Успішне написання кваліфікаційної роботи багато у чому залежить від продуманості, цілеспрямованості здійсненої підготовчої роботи. Обравши тему, здобувач повинен чітко уявити мету свого дослідження, послідовність його написання, підібрати відповідну наукову і навчальну літературу, електронні джерела, інформаційні ресурси та емпіричний матеріал. Виходячи з обраної проблематики, здобувач самостійно добирає необхідний інформаційний матеріал.

Інформаційну базу дослідження складають закони України, постанови Кабінету Міністрів, укази Президента України та інші нормативно-правові документи. Зазначені кодифіковані матеріали регулярно публікуються в офіційних друкованих виданнях органів державної законодавчої (щотижневий нормативний бюлетень «Відомості Верховної Ради», газета «Голос України») та центральної виконавчої влади (газета «Урядовий кур'єр»), у збірниках актів законодавства «Офіційний вісник України», розміщуються у правових інформаційно-пошукових системах (зокрема, «Ліга: Закон» інформаційно-пошукова система на офіційному вебпорталі Верховної Ради України <https://www.rada.gov.ua/> тощо).

Окрім того, здобувач повинен детально вивчити матеріали за проблематикою дослідження у монографіях, збірниках наукових праць, депонованих наукових звітах, статтях у періодичних наукових фахових українських і зарубіжних виданнях, включаючи електронні інтернет-видання, сучасних підручниках і навчальних посібниках, особливу увагу приділивши публікаціям за останні 3-5 років.

У процесі здійснення досліджень на макро- (загальнодержавному) і мезо- (регіональному) рівнях в Україні можна використовувати статистичну інформацію, що, зокрема, міститься на офіційних сайтах і в таких статистичних щорічниках і довідниках, як: «Статистичний щорічний довідник», «Україна в цифрах», щорічних Посланнях Президента України до Верховної Ради України, регулярних і тематичних статистичних збірниках, що їх видають центральні та

територіальні органи Державної служби статистики України, міністерства, відомства та спеціалізовані державні органи (наприклад, Рахункова Палата України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національний банк України та ін.), а також спеціалізовані аналітичні центри, громадські організації тощо. Така інформація може оприлюднюватися як на паперових, так і на електронних носіях.

У процесі наукових досліджень, присвячених проблемам мікрорівня (суб'єкти підприємницької діяльності, неприбуткові організації, бюджетні установи тощо), можна використовувати емпіричний і фактологічний матеріал, розміщений на сайтах відповідних інституцій, дані з офіційної статистичної (зокрема, фінансової), а також внутрішньої звітності, аналітичних записок, тематичних досліджень, опитувань експертів, реєстрів фінансового та управлінського обліку тощо.

Не допускається виконання кваліфікаційної роботи тільки за матеріалами навчальних і навчально-методичних видань (без опрацювання публікацій і досліджень науковців та фахівців-практиків). Оскільки кваліфікаційна робота – це креативне наукове дослідження, то основними джерелами для її написання мають бути сучасні наукові публікації, творчо опрацьовані автором.

3. Опрацювання інформаційних джерел

Вивчення та опрацювання джерел інформації за обраною темою варто розпочинати із загальних фундаментальних робіт, щоб мати уявлення про основні питання, близькі до теми кваліфікаційної роботи, а потім поступово звужувати пошук, відбираючи нові видання спеціальної літератури та публікації, присвячені суто досліджуваній проблематиці.

На першому етапі потрібно охопити якомога більше джерел, а потім поступово «відсіювати» зайві видання. Однак продуктивнішою є методика, за якою свідомо обмежується коло джерел від самого початку.

Розпочинаючи дослідження, потрібно попередньо ознайомитись із відібраними джерелами. Методика читання наукової літератури дещо інша, ніж

художньої. Розрізняють «швидке» (побіжний огляд змісту інформаційного джерела) та «повільне» (ретельне (скрупульозне) опрацювання тексту) читання. Побіжний перегляд змісту дає можливість досліднику ознайомитись із публікацією в загальних рисах, щоб зрозуміти, що в ній є необхідна інформація для отримання лише загального уявлення про викладений матеріал.

Текст має бути не лише прочитаним, а й опрацьованим на власному примірнику або ксерокопії статті, монографії, підручника (посібника), аналітичного звіту, чи роздруківці електронної публікації, де можна робити позначки на полях.

Щоб уникнути помилок у процесі аналізу джерел, потрібно уважно систематизувати погляди вчених і фахівців-практиків у такому порядку: сутність досліджуваного явища, процесу (позиція декількох авторів збігається в певному аспекті); яким чином проходить згаданий процес чи явище (його компоненти, ланцюги зв'язків, стадії, етапи розвитку); погляди вчених із приводу шляхів вирішення певної проблеми на практиці (хто і що пропонує); які труднощі виникали у попередніх дослідженнях, трапляються під час практичної діяльності; які чинники й умови ефективного розвитку, шляхи модернізації досліджуваного процесу чи явища пропонують учені і практики.

4. Робота над планом наукового дослідження

План є обов'язковим і надзвичайно важливим атрибутом майбутньої кваліфікаційної роботи. Він повинен розкривати зміст, обґрунтовувати напрями вирішення поставлених завдань. Підготовка до складання плану розпочинається у процесі ознайомлення з основними джерелами за темою дослідження.

План роботи повинен обов'язково містити вступ, назви розділів та висновки. У межах кожного розділу необхідно виділити окремі підрозділи.

5. Підготовка тексту кваліфікаційної роботи

Будь-яка кваліфікаційна робота має свої характерні риси, зумовлені специфікою галузі, своєрідністю теми, об'єкта та предмета дослідження, структурою роботи, повнотою джерел інформації, ґрунтовністю знань

виконавця, навичками та вміннями висвітлювати теоретичні та практичні питання. Водночас кожна кваліфікаційна робота має вибудовуватися за типовою (стандартною) схемою на основі єдиних методичних рекомендацій, що віддзеркалюють сучасний рівень вимог до завершальної стадії підготовки фахівця.

Основним змістом кваліфікаційної роботи є пізнання сутності наукових категорій і понять, явищ і процесів, що досліджуються, методології їхньої організації в сучасних умовах, аналізу ефективності функціонування та напрямів удосконалення вказаних явищ і процесів відповідно до вимог здійснюваних реформ і змін. Для забезпечення досягнення цієї мети вона має відповідати встановленим стандартам і певним принципам. Серед них можна відокремити такі:

Науковий рівень кваліфікаційного дослідження. На основі ґрунтовного опрацювання достатньої кількості наукових джерел, детального аналізу та критичної оцінки поглядів різних науковців і практиків на досліджувану проблему здобувач повинен продемонструвати своє вміння відстежувати та розкривати сутність досліджуваних категорій і понять, особливостей та тенденцій розвитку явищ і процесів суспільного життя. При цьому варто дотримуватись вимог до формування списку використаних джерел та відображати за текстом застосований науковий апарат (посилатись на джерела).

Аналітичний рівень. Зібраний, систематизований, проаналізований автором фактологічний і статистичний матеріал необхідно подавати у роботі в текстовій її частині у вигляді аналітичних таблиць, діаграм, графіків або виносити у додатки до кваліфікаційної роботи.

Презентація результатів дослідження здійснюється у формі виступу на публічному захисті в АК із використанням слайдів і/або роздаткового матеріалу, відповідей на запитання й участі у дискусії. Підготовка до публічного захисту кваліфікаційної роботи здійснюється за місяць до визначеної дати. Зібраний матеріал потрібно викладати у логічній

послідовності, переходячи від простого (одиночного) до складного (загального). Характерною ознакою наукового тексту є його цілісність, завершеність, логічна послідовність викладу.

Суттєвою вимогою до кваліфікаційної роботи є її відповідність особливостям наукового стилю викладу тексту. Виклад матеріалу здійснюють від третьої особи (автор вважає..., на думку автора...), займенник «я» у словосполученнях замінюють займенником «ми» (*ми вважаємо, ми переконані, з нашої точки зору, на нашу думку, на наш погляд* тощо).

При побудові таблиць необхідно зібрати емпірично-фактологічний матеріал і статистичні дані за достатньо тривалий період (3-5 років і більше). Систематизацію цифрового матеріалу здійснюють з урахуванням його хронології. Формуючи таблиці і діаграми, здобувач повинен продемонструвати набуті навички застосування різноманітних методів аналізу, діагностики, моделювання, оптимізації, планування, порівняння та прогнозування різних процесів, виявлення позитивних і негативних тенденцій, вміння оцінювати ефекти та ризики тощо. Емпіричний матеріал повинен бути пов'язаний з текстом, проаналізований, із відповідними коментарями автора. В оформленні таблиць, рисунків, іншого ілюстративного матеріалу, додатків потрібно дотримуватись установлених стандартних вимог (Додаток Д).

Ілюстративний рівень. Автору кваліфікаційної роботи необхідно продемонструвати вміння систематизувати результати теоретичних досліджень, подавати їх у вигляді схем, використовувати графічний метод наочного відображення результатів емпіричних досліджень.

Фаховий рівень. Здійснена кваліфікаційна робота повинна відповідати освітньо-професійній програмі спеціальності, демонструвати високий рівень професійних знань і навичок автора-здобувача, оволодіння спеціальною фаховою термінологією, знання законодавчо-нормативної бази, уміння аналізувати явища та процеси, виявляти проблеми та аргументувати пропозиції щодо їхнього вирішення.

Новизна та обґрунтованість пропозицій. Рівень кваліфікаційної роботи

оцінюють за позиціями новизни, кількістю та обґрунтованістю пропозицій автора щодо вирішення проблем і поставлених у роботі завдань, розробленням проекту.

Апробація результатів дослідження. Важливою вимогою до кваліфікаційних робіт є апробація результатів проведеного дослідження, що здійснюється шляхом участі здобувачів у наукових конференціях, роботі круглих столів, конкурсах студентських наукових робіт, наукових конференціях, публікації матеріалів дослідження у наукових збірниках і виданнях.

ФОРМАТУВАННЯ ТА СТИЛЬ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Загальні вимоги

Кваліфікаційна робота – це рукопис, оформлення якого має здійснюватися відповідно до встановлених стандартів і чинних вимог. Кваліфікаційну роботу оформляють на аркушах формату А4 (210x297 мм). Друк виконують за допомогою комп'ютерної техніки з одного боку аркуша білого паперу з розрахунку не більше, ніж 30 рядків на сторінці, за умови рівномірного її заповнення та з висотою літер і цифр не менше, ніж 1,8 мм. Набір тексту роботи має виконуватися на комп'ютері з використанням текстового редактора (шрифт Times New Roman, кегль, кегль (розмір) 14 з міжрядковим інтервалом 1,5).

Текст роботи слід друкувати з урахуванням таких розмірів берегів: лівий - 25 мм, верхній і нижній - 20 мм, правий - 15 мм.

Вимоги до I розділу

У першому теоретико-методологічному розділі основної частини розглядаються теоретичні та методологічні аспекти досліджуваної проблеми, аналітичний огляд літературних джерел з предмета наукового дослідження, критично аналізуються різні погляди, здійснюється їх наукова класифікація, основні фактори впливу на стан і розвиток досліджуваного об'єкта тощо. Теоретичне обґрунтування, суть, значення, класифікаційні характеристики,

історія та тенденції розвитку предмета дослідження, методологічні підходи повинні мати елементи полемічності, розкривати власну позицію щодо предмета дослідження, що створює передумови для проведення у наступному розділі власних наукових досліджень. Для констатації та обґрунтування загальнотеоретичних висновків та тенденцій доцільно використовувати дані, опубліковані у відповідних енциклопедіях, монографіях, довідниках, зарубіжних джерелах. виданнях, у т. ч. з наукометричної бази Scopus.

Перший розділ кваліфікаційної роботи є суто теоретичним і характеризує здатність здобувача самостійно опрацьовувати літературні джерела за темою дослідження із наступним формуванням висновків.

В цьому розділі висвітлюється методика та загальна концепція вибраної теми дослідження. На початку розділу визначається сутність досліджуваного процесу, явища, його роль і місце в системі обраної тематики. Аналізуються існуючі точки зору учених стосовно трактування основних категорій та принципів аналізу об'єкта дослідження, полеміка вчених з основних проблем теми кваліфікаційної роботи і аргументується власна точка зору автора роботи з питань, що розглядаються.

У розділі необхідно охарактеризувати основні методики, використовувані при здійсненні аналізу обраного об'єкта дослідження, їх переваги та недоліки, сформулювати та обґрунтувати власний вибір цих методів та принципів аналізу.

Виклад матеріалу у цьому розділі доцільно будувати за принципом поступового звуження діапазону досліджуваних питань так, щоб логічно виділити і постійно тримати в центрі уваги головну, центральну проблему, що є предметом основного аналізу цієї кваліфікаційної роботи;

Під час написання розділу використовується наукова література вітчизняних та зарубіжних авторів (монографії, статті в фахових журналах і ЗМІ), статистична та нормативно-законодавча документація (Конституція України, Закони України, Укази Президента України, Постанови уряду тощо), інформація, отримана у мережі Internet.

Підсумком першого розділу повинен бути стислий висновок, що

впливає з досліджуваних питань, аналітичне та практичне вирішення яких стане предметом поглибленого аналізу у розділі 2 і 3 кваліфікаційної роботи.

При написанні першого розділу важливо звернути увагу на те, що:

- не варто переобтяжувати розділ великою кількістю графіків і таблиць (частину з них доцільно винести в додатки);
- розділ обов'язково повинен містити формули, моделі, які автором будуть використовуватись при написанні аналітичної частини магістерського дослідження;
- обов'язковим є посилання на джерела використаної інформації;
- розглянуті теоретичні питання за темою кваліфікаційної роботи повинні відображати результати сучасних розробок вчених.

Вимоги до II розділу

У другому дослідницько-аналітичному розділі здобувач вищої освіти, використовуючи фактичний матеріал і зібрану інформацію, аналізує та розкриває зміст питань на прикладі конкретних установ, організацій.

Дослідження проблеми має здійснюватися на основі накопиченого і систематизованого матеріалу, групування та обробки даних, що дозволяє проводити кваліфікований аналіз, обґрунтовувати пропозиції у наступному розділі. Текст магістерської дипломної роботи слід підкріпити реальними документами установ, організацій), що наводяться у додатках.

Цей розділ носить статистично-аналітичний характер. Його матеріал є логічним продовженням першого (теоретичного) розділу кваліфікаційної роботи і відображає взаємозв'язок теорії і практики.

У розділі аналізується фактичний стан проблеми, що вивчається, з наведенням конкретних прикладів. Досить глибоко і цілеспрямовано досліджується та оцінюється діюча практика, виявляються закономірності і тенденції розвитку на основі використання зібраних первинних документів, іншої інформації за поданий в дослідженні період.

Розділ виконується на підставі достовірної інформації про об'єкт дослідження, яким може бути:

Інформаційним матеріалом повинні стати:

- законодавчі та нормативні документи;
- статистичні дані;
- дані соціологічних досліджень;
- конкретні приклади господарської діяльності;
- дані звітності;
- статутні документи підприємств (установ, організацій) тощо.

У цьому розділі здобувач повинен показати вміння самостійно аналізувати статистичні дані та інший цифровий матеріал, зібраний ним, узагальнювати його, формулювати висновки і пропозиції.

Результати аналізу розділу є базою для обґрунтування раціональних управлінських рішень, розробки конкретних заходів та пропозицій, виявлення резервів, зміст яких розкривається у наступному розділі кваліфікаційної роботи.

При написанні другого розділу важливо врахувати те, що:

- загальна інформація про об'єкт дослідження повинна бути результатом опрацювання документів та іншої наявної інформації;
- розрахунок показників, які характеризують об'єкт дослідження має супроводжуватись відповідними таблицями та графіками, в яких відображено динаміку зміни розрахованих показників;
- при проведенні спеціального аналізу за темою кваліфікаційної роботи необхідним є посилання на формули попереднього розділу. При цьому сама формула не дублюється, а зазначається її номер.
- при аналізі організаційної структури підприємства та системи управління за темою дослідження схеми, які характеризують об'єкт дослідження в цілому або його окремих підрозділів, наводяться в додатках.

Здобувач несе відповідальність за планування дослідження, адекватність підібраних методик цілям роботи, за організацію та проведення збору та обробки емпіричних даних, за достовірність отриманих результатів.

Вимоги до III розділу

Третій проектно-рекомендаційний розділ містить декілька

взаємопов'язаних підрозділів, в яких надано конкретні науково обґрунтовані пропозиції, проекти інноваційного характеру щодо вдосконалення управління та підвищення ефективності діяльності установ, організацій. У цьому розділі розкривають також зміст і результати власних наукових досліджень, подаються конкретні методики і моделі.

Третій розділ носить вдосконально-прикладний характер. У ньому обґрунтовано викладаються пропозиції та надаються рекомендації здобувача щодо:

- подолання виявлених проблем;
- перспектив розвитку чи вдосконалення функціонування об'єкта дослідження;
- запозичення та використання в практичній діяльності передового зарубіжного та вітчизняного досвіду з метою вдосконалення структури управління об'єктом;
- підвищення загальної ефективності, тощо.

Пропозиції і рекомендації повинні супроводжуватись результатами розрахунків та визначенням очікуваного ефекту від їх впровадження.

Примірна послідовність викладених пропозицій може бути такою:

- викладення плану та змісту пропонованих заходів з обґрунтуванням саме їх доцільності з усіх інших можливих альтернативних варіантів прийняття рішень, кожен з яких докладно описується;
- підрахунок витрат на організацію та впровадження запропонованих заходів;
- визначення ефекту, який передбачається одержати у випадку реалізації запропонованих заходів.

Оформлення рівнянь та формул

Формули і рівняння розташовують посередині сторінки безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються. Вище і нижче від кожної формули або рівняння залишають один вільний рядок. Формули або рівняння рекомендовано подавати за допомогою редактора формул (MS Equation та ін.).

До формул та рівнянь у роботі (за винятком формул і рівнянь, наведених у додатках) застосовують наскрізну нумерацію в межах розділу. Номер формули або рівняння зазначають у дужках у кінці того ж рядка, де записано формулу. Номер формули або рівняння складається із номера розділу і порядкового номера формули або рівняння, відокремлених крапкою, наприклад: формула 1.3 - третя формула у першому розділі.

$$I_{mp.p.} = \sqrt[3]{P_{np.} \times R_{pers.} \times 1 / K_{пл.}} \times M_{mp.p.} \quad (1.3),$$

де $I_{mp.p.}$ – інтегральний показник використання трудових ресурсів;

$P_{np.}$ – продуктивність праці;

$R_{pers.}$ – рентабельність персоналу;

$K_{пл.}$ – коефіцієнт плинності кадрів;

$M_{mp.p.}$ – вагомість використання трудових ресурсів.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули чи рівняння, подають безпосередньо під формулою у тій послідовності, в якій їх наведено у формулі чи рівнянні. Пояснення значення кожного символу та числового коефіцієнта слід подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом «де» без двокрапки.

Оформлення цитат і посилань

Кваліфікаційну роботу оцінюють також за рівнем використання автором бібліографічних джерел. Цитати потрібно застосовувати для підтвердження власних аргументів, посилаючись на авторитетне джерело, або для критичного аналізу опублікованого твору. Науковий етикет вимагає точного відтворення цитованого тексту, бо найменше скорочення останнього може спотворити зміст, закладений його автором. Окрім тексту, до цитат належать запозичені таблиці, схеми, діаграми, формули тощо.

Загальні вимоги до цитування

Текст цитати починається і закінчується лапками, наводиться дослівно, тобто у тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, зі збереженням

особливостей авторського написання.

Пряме цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та перефразувань думок автора. Пропускати слова та речення у цитаті дозволяється, але без зміни авторського тексту. На місці пропущених фрагментів тексту цитати ставиться три крапки.

Кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело.

При непряму цитуванні (переказуванні думок інших авторів своїми словами) потрібно бути максимально точним і коректним, посилатися на джерело.

Посилання на цитовані джерела у тексті кваліфікаційної роботи позначають порядковим номером у списку використаних джерел, виділеним квадратними дужками, наприклад: «у роботах [1-7]». При цитуванні або використанні цифрових даних чи іншого матеріалу в посиланні, крім порядкового номера джерела, через кому вказують сторінку [7, с. 18]. При посиланні на декілька джерел між їхніми номерами ставиться крапка з комою [15, с. 145-146; 34, с. 321].

У посиланнях на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, додатки зазначають їхні номери. У таких посиланнях застосовують такі словесні формули: «... у розділі 4...», «...див. 2.1...», «...за 3.3.4...», «...відповідно до 2.3.4.1...», «...на рис. 1.3...», або «...на рисунку 1.3 ...», «...у таблиці 3.2 ...», «... (див. табл. 3.2) ...», «...за формулою (3.1)...», «...у рівняннях (1.23) - (1.25)...», «...у додатку Б...».

Висновки.

У висновках кваліфікаційної роботи підбиваються підсумки проведеного дослідження, наводяться одержані наукові та практичні результати, рекомендації щодо їх науково-практичного використання. Формулювання висновків повинно базуватися на матеріалах основної частини роботи відповідно до поставлених завдань. Для формулювання висновків та ґрунтовних пропозицій рекомендується апробація основних положень дослідження на наукових заходах.

Обсяг висновків, як правило, не повинен перевищувати 3-5 сторінки.

Вони розташовуються безпосередньо після викладення суті роботи, починаючи з нової сторінки і подають у вигляді окремих лаконічних положень, в яких констатуються вже доведені положення. Важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. У висновках наводять оцінку одержаних результатів дослідження (наукову і практичну цінність). Ця частина містить висновки автора стосовно суті проблеми, питань, що розглядались у роботі, можливих психологічних галузей знань для використання здобутих результатів роботи. Необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми, а також конкретні рекомендації щодо їх усунення. Не варто на основі результатів дослідження кваліфікаційної роботи робити глобальні висновки.

Додатки

Додатки, як продовження роботи, оформляють на її наступних сторінках або у вигляді окремої частини, розташовуючи їх у порядку появи посилань на них у тексті. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Заголовок розташовують у верхній частині аркуша симетрично до тексту сторінки. Він пишеться з великої букви. Праворуч над заголовком малими літерами з першої великої друкують слово «Додаток» і велику літеру, що позначає його номер, наприклад: «Додаток А». Якщо додаток (додатки) оформлюють як окрему частину роботи, він повинен мати титульний аркуш, аналогічний до самої роботи (додаток З). Додатки позначають послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Ґ, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б і т.д. Якщо він один, то позначається як додаток А. Додатки повинні мати спільну з попереднім текстом наскрізну нумерацію сторінок.

Рецензія.

Рецензія повинна відображати позитивні досягнення роботи та її недоліки, містити ґрунтовний аналіз змісту роботи, висновок щодо можливості її захисту та рекомендацію щодо диференційованої оцінки її якості. Негативна рецензія не є підставою для відхилення роботи від її захисту.

Відгук наукового керівника на роботу.

У відгуку науковий керівник відзначає ступінь самостійності у виконанні роботи, здобутки й недоліки, наявність елементів дослідження й узагальнення передового досвіду, обґрунтованість і цінність висновків, робить висновок про можливість рекомендації роботи до захисту. Наприкінці прийнято писати про перспективи подальшого дослідження автора роботи.

У додатках надано взірці оформлення документів, що подаються при захисті кваліфікаційної роботи. Додаток В містить взірець оформлення завдання для кваліфікаційної роботи; взірець відгуку наукового керівника; взірець рецензії; взірець анотації.

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРКИ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ НА ДОТРИМАННЯ НОРМ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

НРЗВО КПДІ впродовж тривалого часу активно впроваджує у життя принципи академічної доброчесності. В інституті вибудована ціла система внутрішніх положень, що регулюють цю проблему. Законодавчою основою цієї системи є «Положення про Національний репозитарій академічних текстів» (Постанова КМУ від 19 липня 2017 р. № 541), «Порядок скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації» (Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2021 р. № 897).

Перелік внутрішніх положень НРЗВО КПДІ, що регулюють питання академічної доброчесності:

- Положення про систему запобігання плагіату в академічних текстах працівників та здобувачів вищої/фахової передвищої освіти Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-подільський державний інститут» (Рішення НРЗВО КПДІ від 18 жовтня 2022., протокол № 2);
- Положення про комісію з питань етики та академічної доброчесності Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» (Рішення НРЗВО КПДІ від 24 жовтня 2023 р., протокол №4).
- Кодекс академічної доброчесності Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» (Рішення НРЗВО КПДІ від 28 січня 2022, протокол № 4);

Процедура перевірки кваліфікаційних робіт на наявність ознак плагіату передбачає наявність таких елементів:

- остаточний (електронний) варіант роботи здобувач передає на кафедру керівникові для ознайомлення з її змістом і подальшої передачі на перевірку за допомогою системи Plagiarism Checker та Plagiarizm Detector.
- академічні тексти, що надаються для перевірки на виявлення збігів/ідентичності/схожості текстів, повинні бути представлені у форматі *.doc

з можливістю пошуку по тексту та/або *.doc, *.docx;

- перевірку кваліфікаційних робіт на ознаки схожості системою Plagiarism Checker та Plagiarizm Detector здійснює комісія зі сприяння академічної доброчесності в НРЗВО КПДІ та відповідальні особи, призначені адміністратором системи Plagiarism Checker та Plagiarizm Detector;

- кваліфікаційні роботи передаються на перевірку кафедрами згідно з актом передачі робіт не пізніше ніж за 14 днів до дати запланованого захисту роботи;

- за результатами перевірки генерується звіт подібності та надсилається на кафедру для подальшого прийняття рішення щодо допуску роботи до захисту;

- перша перевірка кваліфікаційних робіт, наданих кафедрами згідно з Актом передачі робіт за допомогою системи Plagiarism Checker та Plagiarizm Detector здійснюється на безоплатній основі;

- повторна і наступні перевірки кваліфікаційних робіт за допомогою системи Plagiarism Checker та Plagiarizm Detector здійснюються на платній основі на підставі Акта передачі робіт для повторної перевірки;

- час на перевірку роботи не може перевищувати трьох робочих днів;

- робота допускається до захисту за умови, що дотримано визначених параметрів стосовно рівня унікальності тексту, поданого на перевірку.

Оцінюючи кваліфікаційну роботу атестаційна комісія враховує наукову новизну, якість наукового дослідження, практичну значущість, відповідність оформлення встановленим вимогам, уміння захистити сформульовані положення та висновки на засіданні АК.

Рішення щодо підсумкової оцінки приймається більшістю голосів членів АК за результатами публічного захисту з урахуванням висновків наукового керівника і середнього балу за час навчання. При рівній кількості голосів, у випадку спірної оцінки, перевага віддається оцінці голови АК.

Оцінка керівника кваліфікаційної роботи виставляється у його відгуку.

Оцінка захисту кваліфікаційної роботи – оцінка, виставлена й оголошена

АК внаслідок такого захисту.

Критеріями оцінювання кваліфікаційної роботи є:

- чіткість, повнота і послідовність розкриття кожного пункту плану і теми роботи загалом;
- науковість стилю викладення;
- відсутність орфографічних і синтаксичних помилок;
- правильність оформлення роботи відповідно до встановлених вимог (при значних відхиленнях останніх робота може бути недопущена до захисту або це суттєво вплине на загальну оцінку) (Додаток Ж).

За результатами успішного захисту кваліфікаційної роботи атестаційна комісія приймає рішення щодо присвоєння освітнього ступеня «Бакалавр», «Магістр» із відповідної спеціальності (освітньої програми) та про видачу випускникові відповідного диплома. Також АК може прийняти рішення про рекомендацію окремих здобувачів до вступу в аспірантуру, видачу «диплома з відзнакою».

У випадках, коли захист кваліфікаційної роботи визнано незадовільним, комісія вирішує чи може здобувач подати повторно ту ж роботу після доопрацювання й усунення недоліків, чи йому необхідно опрацювати іншу тему.

**ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ (ПОПЕРЕДНЬОГО ТА ОСНОВНОГО)
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

Відповідно до етапів, визначених календарним графіком, здобувач повинен подавати роботу частинами на перегляд науковому керівникові, а в установленій графіком кінцевий термін – завершено кваліфікаційну роботу для отримання письмового відгуку. У випадку позитивного відгуку наукового керівника кваліфікаційна робота допускається до попереднього захисту (заслуховування на кафедрі). Якщо науковим керівником дана негативна оцінка, це питання розглядається на засіданні кафедри за участю наукового керівника і здобувача.

Попередній захист кваліфікаційної роботи дозволяє реально оцінити рівень її підготовки здобувачем. З цією метою завідувач кафедри призначає комісію в складі 2-3 працівників кафедри, що її очолює гарант відповідної освітньої програми. Дата проведення попереднього захисту встановлюється кафедрою.

На попередній захист у здобувача повинна бути готова кваліфікаційна робота і розпочато збір супровідних документів:

- завдання на кваліфікаційну роботу;
- зовнішньої рецензії, завіреної печаткою організації, що була об'єктом дослідження (за наявності), або внутрішньої рецензії (із суміжної кафедри);
- відгуку наукового керівника;
- довідки про впровадження або апробацію (за наявності);
- анотації українською та англійською мовами;
- результатів перевірки роботи на оригінальність тексту;

Для допуску до захисту здобувачеві освітнього ступеня «магістр» необхідно опублікувати хоча б одні тези виступів на наукових конференціях.

Після детального ознайомлення з ходом виконання кваліфікаційної роботи комісія робить висновок про якість проведеної здобувачем роботи, висловлює зауваження щодо доопрацювання та дає відповідні рекомендації. Звіт комісії розглядається на засіданні кафедри, на якому також приймається рішення щодо здобувачів, котрі не пройшли або не з'явилися на попередній захист.

Зброшурована кваліфікаційна робота після попереднього захисту подається завідувачу кафедри (за 5 днів до захисту), який приймає остаточне рішення щодо захисту кваліфікаційної роботи в атестаційній комісії. Якщо завідувач кафедрою вважає за неможливе допустити кваліфікаційну роботу до захисту через її незадовільну якість, це рішення оформляється протоколом засідання кафедри і подається на затвердження декану факультету та ректору.

Списки студентів, які допущені до захисту кваліфікаційних робіт, подаються АК, склад якої затверджується ректором інституту.

Захист кваліфікаційної роботи *проводиться на публічному відкритому засіданні атестаційної комісії* у терміни, визначені навчальними планами, і згідно з графіком, що затверджується ректором інституту.

На захисті здобувач повинен продемонструвати свій кваліфікаційний та професійний рівень, володіння методами логічного і статистичного аналізу досліджуваних проблем, здатність до самостійної наукової праці, уміння чітко і доступно викладати висновки.

У доповіді здобувач висвітлює актуальність, мету і завдання кваліфікаційної роботи, коротко характеризує її основний зміст, методiku і результати проведених досліджень, оголошує висновки та пропозиції. Читати доповідь під час захисту не рекомендується. Здобувач повинен вільно висловлювати свої думки, лише інколи послуговуючись друкованим текстом.

За результатами успішного захисту кваліфікаційної роботи атестаційна комісія приймає рішення щодо присвоєння відповідної кваліфікації.

Якщо захист кваліфікаційної роботи не відповідає вимогам рівня атестації, комісія ухвалює рішення про те, що здобувач освіти не пройшов атестацію, що відображається у протоколі засідання.

Здобувачі вищої освіти, які не захистили кваліфікаційну роботу у зв'язку з неявкою без поважних причин або отриманням незадовільної оцінки, мають право за окремим договором про надання освітніх послуг на повторну (з наступного навчального року) підсумкову атестацію протягом трьох років після відрахування із закладу вищої освіти.

ПОРУШЕННЯ ВИМОГ СТОСОВНО НАПИСАННЯ ЧИ ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Відсутність інтеракції з науковим керівником

Написані розділи та підрозділи роботи повинні надаватися науковому керівникові для ознайомлення у терміни, визначені у календарному плані-графіку виконання кваліфікаційної роботи.

Факти ігнорування здобувачем співпраці із науковим керівником і ненадання ним структурних частин роботи фіксуються у протоколах засідань кафедри, на яких ці питання розглядаються.

2. Несвоєчасне подання кваліфікаційної роботи на кафедру

Якщо завершена, належним чином оформлена та прошита кваліфікаційна робота не буде подана науковому керівнику у термін, визначений у календарному плані-графіку, або буде подана пізніше, ніж за 5 днів до дати здачі роботи на кафедру, то така кваліфікаційна робота вважається поданою невчасно і не допускається до рецензування. Факт несвоєчасного подання здобувачем роботи науковому керівникові фіксується у протоколі засідання кафедри.

Рішення про недопущення до захисту кваліфікаційних робіт здобувачів, які не виконали календарний план-графік і не подали у встановлений термін підготовлену до захисту кваліфікаційну роботу, приймається кафедрою, відповідальною за реалізацію освітньої програми.

3. Робота не відповідає визначеним вимогам

Якщо у визначені вище терміни робота науковому керівникові подана, але не відповідає вимогам щодо змісту чи форми кваліфікаційної роботи, то науковий керівник не повертає роботу на доопрацювання, а пише негативний відгук із детальним обґрунтуванням у ньому того, які саме змістовні чи формальні вимоги не дотримані. Кваліфікаційна робота із негативним відгуком не передається на рецензування і не допускається до захисту.

Якщо ж робота із позитивним відгуком наукового керівника надійшла своєчасно до рецензента, однак останній виявив, що робота не відповідає визначеним вимогам щодо змісту чи форми роботи, то рецензент пише рецензію на роботу, оцінюючи її негативно. Така робота допускається до захисту перед АК, що з урахуванням особистого ознайомлення членів комісії з роботою, беручи до уваги оцінку рецензента та її захист здобувачем, приймає рішення про оцінку більшістю голосів від складу комісії.

4. Відсутність наукової новизни (лише у роботах, що виконуються за освітньо-науковою програмою)

Такі роботи та їхні автори не можуть претендувати на високі позитивні оцінки навіть за умови успішного захисту роботи.

5. Плагіат

Якщо у кваліфікаційній роботі виявлено науковим керівником, рецензентом чи членом АК плагіат, то залежно від того, на якому етапі було його виявлено: на таку роботу пишеться негативний відгук науковим керівником із недопущенням роботи до захисту перед АК, або негативна рецензія рецензентом, або робота оцінюється незадовільно АК (якщо плагіат виявлено у ході захисту роботи).

6. Захист кваліфікаційної роботи на незадовільну оцінку

Здобувачеві, який отримав незадовільну оцінку за захист кваліфікаційної роботи перед АК, не присвоюється ступінь вищої освіти «магістр» та кваліфікація, не видається диплом, його відраховують з інституту з видачею академічної довідки встановленого зразка. У таких випадках АК приймає рішення про повторний захист роботи з доопрацюванням або написання роботи на нову тему, визначену кафедрою, відповідальною за реалізацію освітньої програми. Це рішення фіксується у протоколі засідання АК. Такий здобувач допускається до повторного захисту кваліфікаційної роботи протягом трьох років після закінчення ЗВО. Якщо незахищена робота отримала позитивну рецензію рецензента й АК прийняла рішення про можливість повторного захисту роботи з доопрацюванням, то здобувач може захищати ту саму роботу, врахувавши висловлені зауваження. У випадку наявності негативної рецензії, отримання негативної оцінки на захисті, АК приймає рішення про написання роботи на нову тему.

7. Відсутність на захисті кваліфікаційної роботи

За відсутність на захисті кваліфікаційної роботи під час роботи АК щодо атестації здобувачів вищої освіти без поважної причини здобувач відраховується з інституту. У протоколі засідання АК зазначається, що

здобувач є не атестований у зв'язку з відсутністю на засіданні комісії.

У випадку відсутності здобувача у визначений розкладом день захисту робіт з поважних причин, такий здобувач після пред'явлення документа, що підтверджує поважність причин відсутності на захисті, може захистити кваліфікаційну роботу в інший день, але у межах часу роботи відповідної АК.

ОРИЄНТОВНА ТЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 ЕКОНОМІКА
ОПП «ЕКОНОМІКА ТА СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

1. Управління проектами: специфіка і особливості в Україні.
2. Організаційний розвиток і управління змінами (на прикладі конкретної організації).
3. Формування та розвиток організаційно-управлінських структур організації.
4. Соціальні та психологічні фактори ефективної діяльності організації.
5. Соціально-психологічний клімат колективу організації.
6. Формування та розвиток корпоративної культури підприємства.
7. Особливості розв'язання конфліктів у бізнес-середовищі.
8. Комунікативні процеси в управлінні персоналом організації.
9. Вплив стилів і методів керівництва на соціально-психологічний клімат в організації.
10. Тайм-менеджмент: шляхи підвищення ефективності використання робочого часу в організації.
11. Розвиток практики соціально відповідального ведення бізнесу та вітчизняних підприємств.
12. Розвиток науково-дослідницьких організацій на основі впровадження механізму комерціалізації інновацій.
13. Удосконалення системи управління маркетинговими комунікаціями суб'єктів підприємництва.
14. Конкурентоспроможність економіки України: оцінки, фактори, шляхи підвищення.
15. Вплив демографічної ситуації на стан і розвиток трудових ресурсів в Україні.
16. Кластерні ініціативи як засіб підвищення конкурентоспроможності: світовий досвід та впровадження в Україні.
17. Міждержавні міграційні зв'язки України: проблеми та тенденції розвитку.

18. Франчайзинг як форма ведення бізнесу: міжнародний досвід та перспективи розвитку в Україні.
19. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС: перспективи створення та оцінка економічних наслідків.
20. Стратегії розвитку малого і середнього бізнесу в умовах нестабільності.
21. Забезпечення прибутковості підприємства в умовах воєнного стану.
22. Проблеми та перспективи економічного розвитку територіальних громад.
23. Формування і розвиток соціальної відповідальності територіальної громади в контексті сталого розвитку.
24. Формування та забезпечення ефективності використання брендингу на підприємстві.
25. Моделювання ефективності економічної діяльності підприємства в умовах військових ризиків.
26. Напрями оптимізації бізнес-процесів в умовах ринку (на прикладі підприємства).
27. Формування стратегії виходу підприємства на нові ринки.
28. Стратегія створення та використання комунікацій в системі управління підприємством.
29. Державний зовнішній борг України: оптимізація формування та управління.
30. Механізм формування державної бюджетної політики в Україні.
31. Бізнес-аналітика у прийнятті управлінських рішень (на прикладі підприємства).
32. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва на засадах контролінгу.
33. Стратегічне фінансове планування на підприємстві та напрямки його вдосконалення.
34. Економічні аспекти сталого розвитку: роль екологічних інновацій у формуванні зеленої економіки.
35. Аналіз міжнародних торговельних відносин України з країнами Європейського союзу: переваги, недоліки та можливості.

36. Вплив інноваційних технологій на ефективність бізнесу: аналіз кейсів українських компаній.
37. Роль цифровізації у вдосконаленні бізнес-процесів та стимулюванні інноваційного розвитку.
38. Психологічні фактори в управлінні ризиками: роль стереотипів та очікувань у прийнятті рішень.
39. Психологічні чинники в управлінні людськими ресурсами.
40. Інвестиційні стратегії в умовах фінансової нестабільності: ризики та можливості.
41. Використання штучного інтелекту в управлінні бізнесом: тенденції та перспективи.
42. Стратегічне управління людськими ресурсами в умовах зміни організаційної культури.
43. Роль електронної комерції у зміні способів ведення бізнесу: тенденції та стратегії.
44. Оцінка впливу маркетингових стратегій на споживчу поведінку в епоху цифрової реклами.
45. Стратегії корпоративного управління в умовах економічної нестабільності.
46. Управління системою мотивації персоналу на підприємстві.
47. Організаційно-економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності підприємства.
48. Кадрова безпека в системі забезпечення економічної безпеки підприємства.
49. Шляхи забезпечення ефективності управління інтелектуальною безпекою підприємства.
50. Удосконалення конкурентного розвитку підприємства в умовах забезпечення економічної безпеки
51. Механізми попередження та врегулювання корпоративних конфліктів в системі економічної безпеки.
52. Забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства.

53.Управління фінансовими ресурсами підприємства та шляхи його вдосконалення.

54.Фінансова політика підприємства та шляхи її вдосконалення.

55.Механізм управління фінансовим станом підприємства та шляхи його удосконалення.

56. Управління економічним ризиком господарської діяльності підприємства.

57. Моделювання бізнес-процесів підприємства.

58. Інноваційні бізнес-моделі в умовах цифрової трансформації.

59. Лідерство та управління командною взаємодією на підприємстві (в організації).

60. Трансформація управлінських технологій на підприємстві в умовах діджиталізації економіки.

ДОДАТКИ

Приклад оформлення заяви

В.о. декана факультету економіки,
управління та діджиталізації
НРЗВО «Кам'янець-Подільський
державний інститут»
Ірині ГУМЕНЮК
студента (-ки) групи _____ курсу I
спеціальності _____

_____
(ПІБ студента)

ЗАЯВА

Прошу дозволити виконувати кваліфікаційну роботу ОС «магістр» на
тему: _____

_____ листопада 20__р.

_____
(підпис)

**НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ»**

Факультет _____

Кафедра _____

Освітній ступінь _____

спеціальність _____

освітньо-професійна (наукова) програма _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

“ ___ ” _____ 20__ р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. **Тема кваліфікаційної роботи** _____

керівник роботи _____

затвержені наказом по університету від _____ 20__ р. № _____

2. **Строк подання здобувачем закінченої кваліфікаційної роботи** 20 __ р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка

Здобувач _____
підпис

Керівник кваліфікаційної роботи _____
підпис

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ ТА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ
Кафедра публічного управління, менеджменту та інклюзивної економіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Механізм формування стратегії
розвитку аграрних підприємств та їх державна
підтримка»**

Виконав: здобувач освітнього ступеня «Магістр»
денної форми навчання

спеціальності 051 «Економіка»

ОПП «Економіка та соціальна психологія»

АНАСТАСІЯ ПЕТРОВА

Керівник: канд. екон. наук, доцент

ІРИНА ГОДНЮК

Оцінка захисту:

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

« _____ » _____ 20 ____ р.

Допускається до захисту:

« _____ » _____ 2024 р.

Гарант ОПП «Економіка та соціальна психологія»

спеціальності 051 «Економіка» _____

Олена БАЧИНСЬКА

АНОТАЦІЯ

Петрова А.Р. Механізм формування стратегії розвитку аграрних підприємств та їх державна підтримка.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» зі спеціальності 051 «Економіка» – Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний університет», Кам'янець-Подільський, 2024.

В роботі розглянуто теоретичні основи механізму формування та впровадження стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств.

Досліджено та проаналізовано тенденції стратегічного розвитку аграрних підприємств.

Запропоновано механізм стратегічного планування розвитку сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: стратегія, механізм, стратегічний розвиток, сільськогосподарські підприємства, стратегічне планування.

ANNOTATION

Petrova A.R. Mechanism of forming a strategy for the development of agricultural enterprises and their state support.

Qualification work for obtaining the Master's degree in the specialty 051 "Economics" - Educational and rehabilitation institute of higher education "Kamyanets-Podilskyi state institute", Kamianets-Podilskyi, 2024.

The paper examines the theoretical foundations of the mechanism of formation and implementation of the development strategy of agricultural enterprises.

The trends of strategic development of agricultural enterprises were studied and analyzed.

A mechanism for strategic planning of the development of agricultural enterprises is proposed.

Key words: strategy, mechanism, strategic development, agricultural enterprises, strategic planning.

Бланк відгуку наукового керівника

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Факультет _____

Кафедра _____

ВІДГУК

наукового керівника _____
на кваліфікаційну роботу студента (ки) групи _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)
на тему: _____

Актуальність теми:

Самостійні розробки і пропозиції автора:

Практичне значення роботи:

Недоліки:

Загальний висновок:

Науковий керівник

““20 р.

(прізвище, ініціали)(підпис)

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу студента (ки) групи

(прізвище, ім'я, по батькові)

на тему: _____

Виконану на матеріалах:

Актуальність теми:

Самостійні розробки і пропозиції автора:

Практичне значення роботи:

Недолі ки:

Загальний висновок:

Рецензент:

(посада, місце роботи, вченезвання, науковий ступінь)
(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

МП«»20 _____ р.

Приклади оформлення списку використаних джерел

відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015

ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання», що установлює види бібліографічних посилань, правила та особливості їхнього складання і розміщування у документах.

Зразки оформлення різних категорій джерел та інформаційних ресурсів, використаних при написанні роботи, наведено нижче.

Приклади оформлення списку використаних джерел

відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
1	2
Книги: Один автор	1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 3. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 4. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. 5. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. 6. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.
Два автори	1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.

Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. 4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. 3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	<ol style="list-style-type: none"> 1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016): ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. 3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. 4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. 5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. 6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с. 7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с. 8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с. 9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Запоріжжя, 56 жовт. 2017 р.) Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с. 10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с. 11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.

Багатотомні видання	<p>1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.</p> <p>2. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.</p> <p>2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>
Дисертації	<p>1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</p> <p>3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.</p> <p>2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10-22.</p> <p>3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393- VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536.</p> <p>4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530-543.</p> <p>6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</p> <p>7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136-141.</p> <p>8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15-16.</p>

Архівні документи	<p>1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p> <p>2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8-12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1-3.</p> <p>3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1-7.</p>
Патенти	<p>1. Люмінесцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.</p> <p>2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</p>
Препринти	<p>1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</p>
Стандарти	<p>1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p> <p>3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</p>
Каталоги	<p>1. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Землянщина. Харків, 1996. 64 с.</p> <p>2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.</p>
Бібліографічні покажчики	<p>1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.</p> <p>2. Микола Лукаш : бібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).</p> <p>3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с.</p> <p>4. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с.</p> <p>5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с.</p>

<p>Частина видання: Книги</p>	<p>1. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с жологическим правом</i> : избраннїе труди. Харьков, 2013. С. 205-212.</p> <p>2. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195-197.</p> <p>3. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151-169.</p>
<p>Частина видання: матеріали конференцій (тези, доповіді)</p>	<p>1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i>: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133-136.</p> <p>2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134-137.</p> <p>3. Кононенко Н. Методологія толерантності в системі суспільних відносин. <i>Формирование толерантного сознания в обществе</i> : матеріал VII міжнарод. антитерорист. форуму (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Київ, 2011. С. 145-150.</p> <p>4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50-53.</p> <p>5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211-212.</p>
<p>Довідкові видання</p>	<p>1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> /ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54-55.</p> <p>3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>
<p>Періодичні видання (журнали, газети)</p>	<p>1. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71-79.</p> <p>2. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>3. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14-15.</p> <p>4. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98108.</p>
<p>Рецензії</p>	<p>Драч О.О. [Рецензія]. <i>Український історичний журнал</i>. 2016. № 1. С. 217-219. Рец. на кн.: Темченко А. І. Традиційні мантичні практики: архаїка знакової системи. Черкаси : Інтраліга TOP, 2015. 112 с.</p>

Інтерв'ю	Бубка С. Копенгаген: олімпійські зустрічі : [інтерв'ю з президентом НОК України С. Бубкою про роботу 121 сесії МОК]; інтерв'ю вела Г. Нечаєва. <i>Олімпійська арена</i> . 2009. № 10. С. 2-4.
Електронні ресурси	<p>1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115118. URL: http://lsei.org.ua/5_2017/32.pdf.</p> <p>3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 20-27. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/F_akhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років ХХ століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12. № 6. С. 6-14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.</p>

Приклади ілюстрацій (схеми, графіки, діаграми)

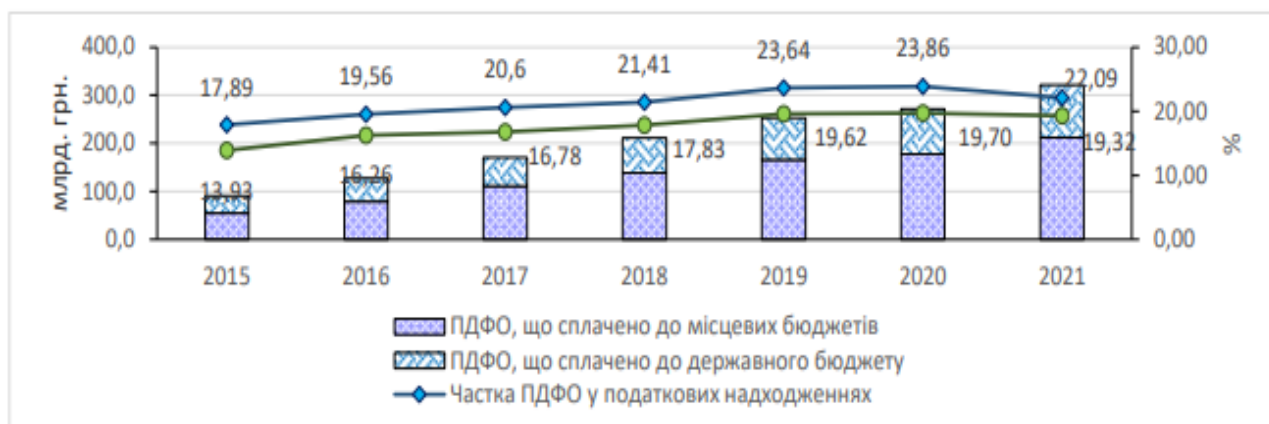

Рис. 2.1. Частка ПДФО у податкових надходженнях та доходах зведеного бюджету України [14]

Таблиця 2.2

Розподіл підприємств, які здійснювали сільськогосподарську діяльність за розміром сільськогосподарських угідь у 2023 році

Показники	Кількість підприємств		Площа сільськогосподарських угідь	
	од	відсотків до загальної кількості	тис.га	відсотків до загальної площі сільськогосподарських угідь
Підприємства, що мали сільськогосподарські угіддя	1463	100,0	970,1	100,0
у тому числі площею, га				
до 5,00	55	3,8	0,1	0,0
5,01–10,00	63	4,3	0,5	0,1
10,01–20,00	103	7,0	1,7	0,2
20,01–50,00	371	25,3	13,5	1,4
50,01–100,00	203	13,9	14,6	1,5
100,01–500,00	341	23,3	83,4	8,6
500,01–1000,00	124	8,5	90,4	9,3
1000,01–5000,00	165	11,3	373,4	38,5
більше 5000,00	38	2,6	392,5	40,4

*розраховано за матеріалами Головного управління статистики у Хмельницькій області

Шкала оцінювання кваліфікаційної роботи

Оцінка «Відмінно» А (90-100 балів)

Відмінна кваліфікаційна робота характеризується такими ознаками:

- тема повністю розкрита;
- зосереджується на дослідницькому питанні, яке стосується наукової літератури;
- включає критичний і всебічний огляд відповідної літератури;
- якщо це відповідає досліджуваному питанню, аргумент підтверджується доведеннями, зібраними та проаналізованими за допомогою надійних методів і процедур;
- послідовна та переконлива аргументація викладених суджень;
- виявлено певну оригінальність, креативність та/або винахідливість;
- чітко структуровано роботу та доступно викладено;
- дуже мало помилок, якщо вони є.

Оцінка «Добре» В (85-89 балів)

Дуже хороша кваліфікаційна робота, що характеризується такими ознаками:

- тема достатньо повно розкрита;
- зазвичай фокусується на дослідницькому питанні, що стосується наукової літератури;
- огляд літератури в основному всебічний і демонструє достатній ступінь критичного судження;
- деякі недоліки в методах, за допомогою яких збираються та аналізуються докази (якщо вони відповідають досліджуваному питанню), але вони все ще загалом обґрунтовані;
- послідовна та переконлива аргументація викладених суджень;
- менший ступінь оригінальності, креативності та/або винахідливості присутній;
- загалом чітка структура та письмове вираження;
- можливі несуттєві помилки.

Оцінка «Добре» С (75-84 бали)

Хороша кваліфікаційна робота, що характеризується такими ознаками:

- тема загалом розкрита;
- вирішує дослідницьке питання, але може бути дещо відірваною від наукової літератури, і/або може значною мірою відійти від дослідницького питання;
- огляд літератури є, але він дещо обмежений за обсягом і/або не має критичного розуміння;
- значні недоліки в методах збору та аналізу доказів (якщо вони відповідають досліджуваному питанню);
- наявна аргументація викладених суджень, але вона може бути нечіткою та/або частково необґрунтованою;
- незначна оригінальність, креативність та/або винахідливість;
- структура та/або письмове вираження дещо нечіткі;
- присутні серйозні помилки.

Оцінка «Задовільно» D (65-74 бали)

Задовільна кваліфікаційна робота, що характеризується такими ознаками:

- тема загалом розкрита;
- слабо сфокусована і/або значно відхиляється від дослідницького питання;
- є основний огляд літератури, але він дуже обмежений за обсягом і/або не містить будь-якого критичного розуміння;
- наявні серйозні недоліки у методах збору та аналізу доказів (якщо вони відповідають досліджуваному питанню);
- аргументація викладених суджень присутня, але, як правило, розпливчаста і/або

необґрунтована;

- незначна оригінальність, креативність та/або винахідливість;
- структура та/або письмове вираження часто нечіткі;
- присутні серйозні помилки.

Оцінка «Задовільно» D (65-74 бали)

Задовільна кваліфікаційна робота, що характеризується такими ознаками:

- тема загалом розкрита;
- слабо сфокусована і/або значно відхиляється від дослідницького питання;
- є основний огляд літератури, але він дуже обмежений за обсягом і/або не містить будь-якого критичного розуміння;
- наявні серйозні недоліки у методах збору та аналізу доказів (якщо вони відповідають досліджуваному питанню);
- аргументація викладених суджень присутня, але, як правило, розпливчата і/або необґрунтована;
- незначна оригінальність, креативність та/або винахідливість;
- структура та/або письмове вираження часто нечіткі;
- присутні серйозні помилки.

Оцінка «Задовільно» E (60-64 бали)

Слабка кваліфікаційна робота, що характеризується такими ознаками:

- тема розкрита, проте слабо;
- огляд літератури дуже обмежений за обсягом і/або не містить будь-якого критичного розуміння теоретичної літератури;
- надзвичайно нецілеспрямована і/або непослідовна;
- слабка аргументація суджень;
- повна відсутність структури та/або письмове вираження є незрозумілим.

Оцінка «Незадовільно» FX (35-59)

Дуже слабка кваліфікаційна робота, що характеризується такими ознаками:

- тема не розкрита;
- надзвичайно нецілеспрямована і/або непослідовна;
- відсутність залучення до теоретичної літератури;
- слабка, або навіть відсутня аргументація суджень;
- повна відсутність структури та/або письмового вираження

Оцінка «Незадовільно» F (0-34)

- відсутність будь-яких позитивних якостей